

ספרות עברית וכללית

לבתי ספר דתיים

יחידת לימוד משלימה ל-2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעותיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק ראשון – סיפורת (סיפור חסידי וסיפור קצר) – (25×1) – 25 נקודות
פרק שני – יצירות מאת עגנון, רומאן מתורגם, {
קריאה מונחית, דרמה מתורגמת – (35×1) – 35 נקודות
פרק שלישי – שירה (פיוט ושירת ימי הביניים, – (20×2) – 40 נקודות
השירה העברית במאה ה-20) סה"כ – 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו בכיתה.

ד. הוראות מיוחדות: (1) חובה לצרף למחברת הבחינה שתי רשימות:

א. רשימת היצירות שנלמדו ביחידה הבסיסית.

ב. רשימת היצירות שנלמדו ביחידה זן.

(2) אין לחזור ולהדגים בתשובות שונות על פי אותה היצירה.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

השאלות

פרק ראשון — סיפורת (סיפור חסידי וסיפור קצר) (25 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 1-3.

סיפור חסידי

ענה על שני הסעיפים א-ב.

1. א. תאר מתח או ניגוד בסיפור החסידי שלמדת ("אוצר תחת הגשר" או "האיש שנותר בשדה" או "מעשה בהינדיק"), והסבר את תרומתו להבנת הרעיון המרכזי בסיפור. (12 נקודות)
- ב. אחד מן המאפיינים של הסיפור החסידי הוא המסר שבסופו. הצג את המסר של הסיפור החסידי שלמדת ("אוצר תחת הגשר" או "האיש שנותר בשדה" או "מעשה בהינדיק"), והסבר מה מסר זה מלמד על טבע האדם. (13 נקודות)

סיפור קצר

2. שברירים / דבורה בארון

אחד מן הרעיונות המרכזיים בסיפור "שברירים" הוא הצורך של האדם באהבה, בחום ובהבנה. כיצד צורך זה משפיע על התפתחות הדמות המרכזית בו? הסבר והדגם את דבריך.

3. סיפור קצר (בלי הסיפור "שברירים")

בסיפורים קצרים רבים הדמויות מעוצבות באמצעות תיאורי סביבה, אנלוגיות ותיאור של מערכות היחסים ביניהן. בחר בשניים מאמצעים אלה, והסבר כיצד הם מעצבים דמות מרכזית בסיפור קצר שלמדת.

פרק שני – יצירות מאת עגנון, רומאן מתורגם, קריאה מונחית,

דרמה מתורגמת (35 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 4-12.

יצירות מאת עגנון

4. סיפור פשוט

לפניך קטע מ"סיפור פשוט".

קרא אותו, וענה על שלושת הסעיפים א-ג שאחריו.

מתחה צירל שפתיה כלפי בנה ואמרה, מודה אתה שפשטידה טעימה היא. פניו של הירשל האדימו. הרי שנתגאה בלבו שלא נהנה מאותה סעודה. לבסוף נאחו כרעבתן, אלא שלא זה הוא העיקר, העיקר הוא שדיבור כיוצא בזה אמר הוא במקום אחר ביום שבאה בלומה לביתם פעם ראשונה והביאה עמה עוגות נאות ואמר הוא לאמו מודה את אמא שעוגותיה נאות.

א. הסבר מה מכעיס ומביך את הירשל בדברים שאמו אומרת לו בקטע שקראת.

(6 נקודות)

ב. הבא מן הרומאן שלוש דוגמאות למערכת היחסים בין הירשל לבין אמו, והסבר מה

דוגמאות אלה מלמדות על מערכת היחסים ביניהם ועל דמותו של הירשל.

(21 נקודות)

ג. הבא מן הרומאן דוגמה למערכת יחסים של צירל עם דמות נוספת ברומאן, והסבר מה

אפשר ללמוד על צירל מדוגמה זו.

(8 נקודות)

5. המلبוש

המונולוגים הפנימיים, הדיאלוגים והמעשים של הדמויות מסייעים לעיצוב חיי הנפש של דמויות

ביצירות ספרות.

הבא דוגמה ל**כל אחת** מדרכי עיצוב אלה, והסבר מה כל אחת מהן מלמדת אותנו על חיי הנפש של

הדמות המרכזית בנובלה "המלבוש".

רומאן מתורגם

6. העלילה של רומאנים רבים מבוססת על ניגוד בין שני יסודות מרכזיים, כמו מרד לעומת שמרנות,

רגש לעומת שכל, אמנות לעומת חיי חומר, חדש לעומת ישן, מסגרת לעומת חופש.

מהו הניגוד ש**אחד** הרומאנים שקראת מבוסס עליו, וכיצד ניגוד זה מעוצב בו?

הסבר והדגם את דבריך.

/המשך בעמוד 4/

קריאה מונחית

7. ברומאנים רבים הרקע החברתי של הרומאן הוא גם אחד מנושאי.
דון בקביעה זו על פי ספר קריאה שלמדת. הסבר והדגם את דבריך.

דרמה מתורגמת

8. אנטיגונה / סופוקלס

- כוח השלטון ומגבלותיו – כיצד נושא זה בא לידי ביטוי בטרגדיה "אנטיגונה"?
הסבר והדגם את דבריך.

9. מקבת / ויליאם שקספיר

- הסבר והדגם כיצד מזימות ותככים מניעים את העלילה הטרגית במחזה "מקבת",
וכיצד הם מאירים את דמותו של הגיבור הטרגי.

10. בית בובות / הנריק איבסן

- "מאבק", "כניעה" או "השלמה עם המציאות" הם דרכי התמודדות של אנשים עם מציאות חייהם.
הסבר והדגם את דרך ההתמודדות של הדמות המרכזית במחזה "בית בובות" עם מציאות חייה.

11. ביקור הגברת הזקנה / פרידריך דירנמט

- תפאורה, אבזרי במה (חפצים, עיצוב הבמה) ותלבושות עוזרים להמחיש רעיונות מרכזיים במחזה
ולאפיין את הדמויות בו.
הסבר קביעה זו, ובסס אותה על שלוש דוגמאות מן המחזה "ביקור הגברת הזקנה".

12. ביבר הזכוכית / טנסי ויליאמס

- תאר את הסיום של המחזה "ביבר הזכוכית".
האם סיום זה פותר את הקונפליקטים שנחשפו ביצירה או משאיר אותם בלתי פתורים? נמק את
דבריך, ובסס אותם על דוגמאות מן היצירה.

פרק שלישי — שירה (פיוט ושירת ימי הביניים, השירה העברית במאה ה־20) (40 נקודות)

ענה על שתי שאלות: על שאלה אחת מן הפיוט או משירת ימי הביניים (שאלות 13-14) ועל שאלה אחת מן השירה העברית במאה ה־20 (שאלות 15-18). (לכל שאלה — 20 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 13-14.

פיוט

13. קרא את הפיוט שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

לכה דודי / רבי שלמה הלוי אלקבץ

התעוררני התעוררני פי בא אורח קומי אורי עורי עורי שיר דברי כבוד ה' עליך נגלה.	מחרוזת 5	לכה דודי לקראת פלה פני שבת נקבלה. לכה דודי לקראת פלה פני שבת נקבלה.
לא תבושי ולא תפלמי מה תשתוחחי ומה תהמי בך יחסו עניי עמי ונבנתה עיר על תלה.	מחרוזת 6	שמור וזכור בדבור אחד השמיענו אל המיחד ה' אחד ושמו אחד לשם ולתפארת ולתהלה.
והיו למשסה שאסוף ורחקו כל מבלעיך ישיש עליך אלהיך כמשוש חתן על פלה.	מחרוזת 7	לקראת שבת לכו ונלכה פי היא מקור הברכה מראש מקדם נסובה סוף מעשה במחשבה תחלה.
ימין ושמאל תפריצי ואת ה' תעריצי על יד איש בן פריצי ונשמחה ונגילה.	מחרוזת 8	מקדש מלך עיר מלוכה קומי צאי מתוך ההפכה רב לך שבת בעמק הבקא והוא יחמל עליך חמלה.
בואי בשלום עטרת בעלה גם בשמחה ובצהלה תוך אמוני עם סגלה בואי כלה בואי כלה.	מחרוזת 9	התגערי מעפר קומי לבשי בגדי תפארתך עמי על יד בן ישי בית הלחמי קרבה אל נפשי גאלה.

פרש את המחרוזת השלישית בפיוט, והסבר כיצד היא מתקשרת לרעיון המרכזי בפיוט.

שירת ימי הביניים

14. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

כְּתִיבָתְךָ מִהֲדָרָת / שמואל הנגיד

כְּתִיבָתְךָ מִהֲדָרָת / כְּבָרְקָת מְסֻדָּרָת,
וְטוֹרִיָּה מִיִּשְׂרָאֵל / כְּמוֹ רִקְמָה בְּאֲדָרָת,
וְנִחְמָדִים לְעֵינַיִם / כְּמוֹ פָּגִי מְבִפְרָת,
וְרִיחָמוֹ כְּרִיחַ מוֹר / עָלֵי כֹלָה מְקַטְרָת.
5 כְּתֹב וְקֵרָא וְשִׂים לְבָבְךָ / לְדַת אֲרוֹן וְכַפָּרָת,
וְאַם תּוֹסִיף – לֵךְ אוֹסִיף / מִחִיר הַרְבֵּה וּמִשְׁכָּרָת.
יְהוֹסֵף, אִם כְּתִבְתָּמוֹ / בְּעֵט בְּרוֹזֶל בְּאַנְרָת –
מִכְתָּב אֶת וְחֲרוֹת עַל / כְּבִדִּי, לֹא בִיתְרָת,
וְלֵךְ אֶהְבֶּה לְקִיר לְבִי / וּמוֹרָשִׁי מִחֲפָרָת
10 וְתוֹכְחָתִי מִגָּלָה לֵךְ / וְאַהֲבָתִי מִסֶּתֶרָת.

א. פרש את הבית השלישי בשיר, והסבר כיצד הוא מתקשר לרעיון המרכזי בשיר.

(8 נקודות)

ב. בחר מן השיר בדרך עיצוב אחת, והסבר את תרומתה להבנת הרעיון המרכזי בו (בתשובתך

אל תכתוב על הבית השלישי בשיר). (12 נקודות)

השירה העברית במאה ה־20

ענה על אחת מן השאלות 15-18.

ארץ־ישראל וירושלים

15. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

גלות / בלפור חקק

סְבִי הָיָה לֹוּ בְּגָדֵי כְּהֻנָּה שְׁקוּפִים
וְרִקְמָה לֹוּ אָמוּ בְּדֶשׁ הַכְּתָנֹת
הַתְּכֵלֶה פָּסִי זָהָב זָפִים.
וְחִקְקָה לֹוּ אֶת שְׁמוֹ בְּעֵנָג
בְּאוֹתִיּוֹת שֶׁל כֶּסֶף, אוֹר מְזֻקָּה.
סָבָא שְׁלִי, מוֹרֵד בֶּן רַפָּאֵל חִקְקָה.

וְעֵלָה סְבִי כְּאַבְרָהָם מְאוֹר
מְאוֹתָה אֶרֶץ עַל פִּי אוֹתוֹ דְּבוֹר.
עֵלָה עֵלָה אֶל אוֹתָהּ אֲדַמַּת מוֹלָדָת.
וְלֹא הָיְתָה
לֹוּ עוֹד הַכְּתָנֹת הַנְּחֻמָּדָת.
וְאַבְדָּה לֹוּ שְׁרָרְתוֹ
וְאַבֵּל נִגָּה פָּנָיו
וְנִשְׁחַת הַכֶּסֶף
וְנִשְׁחַט הַזָּהָב.
וּבְשׁוֹקִים רַכַּל סְבִי מָכַר אֶת אוֹצְרוֹתָיו
בְּגָדִים בָּלִים, מְרַכֶּלֶת אֶכְזָב
לְשׁוֹנוֹ כְּבִדָּה, נָבִיא נֶעְזָב.

סָבָא שְׁלִי מֶלֶךְ עֲצוּב.
נוֹלֵד בְּבִגְדֵי מִשִּׁי וְרִקְמָה בְּגָדֵי חֲמוּדוֹת.
וּכְאֲשֶׁר גָּלָה אֶל אֶרֶץ
נִשְׁחָתוֹ בְּגָדָיו נִשְׁחַת הוֹדוֹ.
רַק בְּמוֹתוֹ הִלְבִּישׁוּהוּ תְּכָרִיךְ פַּעֲטוֹת
טְלִית שְׁקִיבֵל מְאָבִיו טְלִית יִרְשָׁה
חִקְוָקָה תְּכֵלֶת אוֹתִיּוֹת שֶׁל קִדְשָׁה.

וְלֹאֲרֶךְ הַטְּלִית דְּמִיתִי לְרֹאוֹת
פָּסִי זָהָב זָפִים. אוֹר מְזֻקָּה.
סָבָא שְׁלִי. מוֹרֵד בֶּן רַפָּאֵל חִקְקָה.

א. תאר את הדומה ואת השונה בין דמותו של אברהם אבינו ובין דמותו של הסב בשיר,

והסבר כיצד ההבדלים ביניהם משקפים את המשמעות של השיר. (14 נקודות)

ב. הסבר והדגם את התחושות של הדובר או הדוברת כלפי המולדת בשיר נוסף שלמדת

בנושא "ארץ־ישראל וירושלים". (6 נקודות) /המשך בעמוד 8/

ארספואטיקה

16. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

אַחַדִּים אוֹהֲבִים שִׁירָה / ויסלבה שימבורסקה

תרגום: רפי וייכרט

אַחַדִּים —

זאת אוֹמַרְתָּ שְׁלֹא כָּלָם.
אָפְלוּ לֹא הָרַב אֶלָּא הַמְּעוּט.
בְּלִי לְהַבִּיא בְּחֶשְׁבוֹן אֶת בְּתִי-הַסֶּפֶר, שֶׁשָּׁם מְכַרְחִים,
וְאֵת הַמְּשׁוֹרְרִים עֲצָמָם,
אֲנָשִׁים אֵלֶּה הֵם שְׁנֵים לְאֶלֶף.

אוֹהֲבִים —

אֲךָ אֶפְשָׁר לֶאֱהֹב גַּם מֶרֶק עוֹף עִם אֶטְרִיּוֹת,
אוֹהֲבִים גַּם מַחְמָאוֹת וְצָבֵעַ תְּכֵלֶת,
אוֹהֲבִים צָעִיף יֶשֶׁן,
אוֹהֲבִים לַעֲמֹד עַל שְׁלֵהָם,
אוֹהֲבִים לְלִטֹף כָּלָב.

שִׁירָה —

אָבֵל מָה זֹאת בְּעֵצָם שִׁירָה.
לֹא אַחַת נִתְּנָה לְכֹף
תְּשׁוּבָה רְעוּעָה.
וְאֲנִי אֵינֶנִּי יוֹדֵעַת וְאֵינֶנִּי יוֹדֵעַת וְנֶאֱחָזֶת בָּזָה
בְּכַמְעָקָה גּוֹאֵל.

א. בחר בשניים מן האמצעים האמנותיים בשיר, והסבר את תרומתם לעיצוב הרעיון

המרכזי בשיר. (14 נקודות)

ב. בחר בשיר נוסף שלמדדת בנושא "ארספואטיקה", והסבר את התרומה של אחד מן

האמצעים האמנותיים בשיר שבחרת לעיצוב הרעיון המרכזי בו. (6 נקודות)

אדם וזהותו

17. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

דברי רקע ראשוניים / ארז ביטון

אמי אמי

מכפר השיחים הירקים בירק אחר.
מקן הצפרים המחליבות חלב מתוק מכל מתוק,
מערש זמירי אלף לילה ועוד לילה.

אמי אמי

שהרחיקה רעות
באצבעות צרדות
בהלקאות חנה
ובשם כל האמהות.

אבי אבי

אשר עסק בעולמות
אשר קדש שבתות בעראק נקי
אשר היה בקי מאין כמוהו
בהלכות בית כנסת.

אני אני

שהרחקתי עצמי
הרחק אל תוף לבי
שכשהכל היו ישנים
הייתי משגן
הרחק אל תוף לבי
מסות קטנות של בך
ביהודית
מרוקאית.

א. הסבר והדגם את משבר הזהות של הדובר, כפי שהוא בא לידי ביטוי בשיר.

בתשובתך כתוב גם על אמצעי אמנותי אחד המעצב משבר זה.

(12 נקודות)

ב. בחר בשיר נוסף שלמדת בנושא "אדם וזהותו", והסבר את הרעיון המרכזי בו.

(8 נקודות)

זוגיות ואהבה

18. לפניך שיר ב (המתחיל במילים: "נפרדנו כך") מתוך מחזור השירים: "שירי אהב"ה"
מאת לאה גולדברג. קרא אותו, וענה על השאלה שאחריו.

נפרדנו כך. היטב, היטב חרה לי.
הערפל בינינו כחומה.
זאת הטפה שעל ידי נותרה לי
טפת סגריר ודאי היא, לא דמעה.

לדור הזה הבכי הוא כלמה,
הוא לא יבכה על אהבה גוססת.
ביום הדין ובלילות החסד
אדיש וגא הוא לא יוריד דמעה.

נפרדנו כך. הרחוב הקה, הקה.
דחפני איזה הלך, ומנגד
הערפל תלוי כהינומה.

מאין בלבי חדרה חוגגת?
אולי, בכל זאת, זו היתה דמעה.

א. פרש את הבית האחרון בשיר, והסבר את הקשר שלו לשיר כולו. (12 נקודות)

ב. תאר את פניה של האהבה, כפי שהם באים לידי ביטוי בשיר נוסף שלמדת בנושא

"זוגיות ואהבה". (8 נקודות)

בהצלחה!